



Chief Joseph

Marek Hyjek

WÓDZ JÓZEF Z DOLINY WALLOWA



TUPI ■ Wielichowo 2022

Copyright © by Marek Hyjek, 2022

Redakcja
Cezary Cieślak
Marek Maciołek

Na okładce
Wódz Józef z plemienia Nez Perce, 1901
Joseph Gaston, *The Centennial History of Oregon, 1811-1912*
fot. Lee Moorhouse, domena publiczna

Ilustracje w książce pochodzą z następujących źródeł:

Library of Congress: LC-USZ62-49148 (s. 2), LC-USZ62-104562 (s. 61); Marek Hyjek (s. 25); The Nez Perce National Historical Park Research Center: NEPE-HI-0517 (s. 122); Northwest Museum of Arts & Culture/Eastern Washington State Historical Society, Spokane, Washington: L94-52.93 (s. 100), L94-7.119 (s. 119); Smithsonian American Art Museum: 1985.66.146 (s. 16), 1985.66.145 (s. 18); University of Washington Libraries, Special Collections: NA610 (s. 125), NA609 (s. 131), NA1287 (s. 133), NA617 (s. 134); Washington State University: pc085b02f17e_70-0252 (s. 83); Domena publiczna: Wikimedia Commons (s. 51, 72, 77, 80, 105, 111)

ISBN 978-83-62490-29-5

Wydanie I

TIPI ■ ul. Łąkowa 3 ■ 64-050 Wielichowo ■ tipi@tipi.pl
KSIĘGARNIA W TIPI: tipibooks.pl

Druk i oprawa:
JW PROJEKT Jacek Wiśniewski, ul. Turniejowa 73E/1, 30-619 Kraków, jwprojekt24@gmail.com

Wstęp

Legenda była tak przekonująca, że w krótkim czasie przesłoniła prawdę, chociaż ta, może nie tak barwna i pociągająca, okazała się jeszcze piękniejsza.

Wódz Józef z ludu Nez Perce nie miał ambicji zostania bohaterem. Chciał żyć spokojnie, zgodnie z tradycją przodków wzbogaconą o cywilizacyjne dobra białego człowieka. I tylko tyle. Ale ludzkie pragnienia i plany rzadko mogą ziścić się w pełni. Przeciwności losu wystawiają człowieka na wielką próbę, na starcie z różnorodnym złem, a stawką tych zmagania zawsze jest godność i wartości, które stanowią o istocie człowieczeństwa. To prawda uniwersalna, odwieczna, często jakże dramatyczna. Człowiek pełen wiary w dobro wobec fatum.

Wódz Józef z północnoamerykańskiego Płaskowyżu stał się powszechnie znany jako wybitny strateg, sprawnie prowadzący swój lud do wolności zagrożonej przez potężną Armię Stanów Zjednoczonych. Nieliczne biografie Józefa oraz dość bogata literatura przedmiotu dotycząca historii Nez Perce ukazują tego szlachetnego człowieka wyłącznie na tle wojny 1877 roku. Wbrew sobie Józef stał się legendarnym bohaterem. Wystarczyło, że wcześniej dał się poznać jako świetny mówca i dyplomata. Nazwano go „czerwonoskórym Napoleonem” oraz „indiańskim Ksenofontem”, chociaż ten skromny Nez Perce w niczym nie przypominał cesarza Francuzów, ani tym bardziej antycznego Ateńczyka. Legenda łatwiej może zmieniać punkt widzenia, może usprawiedliwiać i tuszować niewygodne fakty, a wreszcie ma większą wartość komercyjną niż szara, bezbarwna prawda.

Przesłaniem tej książki jest rzetelne ukazanie dziejów Wodza Józefa, opisanych jako komplementarna część historii Nez Perce, poczynając od lat poprzedzających narodziny Józefa, poprzez kolejne etapy jego życia, aż do śmierci z dala od rodzinnego domu. Wojna 1877 roku w tej książce nie stanowi najważniejszego wydarzenia, a Wodza Józefa potraktowano jako drugoplanową postać na tle tamtej tragedii. Oczywiście fakty historyczne (często różniące się w zależności od opisującego je autora) są istotne w tym przekazie, jednak z założenia równie ważna jest cała sfera uczuć i myśli przewodnia tego człowieka. Szczególnej wagi nabiera to wszystko, co nawet nie znalazło się na marginesach oficjalnych dokumentów, a miało znaczący wpływ na dążenia Wodza Józefa, dla którego poprawa losu jego ludu i powrót do ojczyzny stały się nadrzędnym celem życia.

Tułacza droga do domu nie była jedynym dramatem wodza Nez Perce. Równie ważna była jego droga do pojednania. Do pojednania wewnątrz własnego ludu, jak i do nawiązania przyjaznych relacji z białymi Amerykanami. Droga do bycia razem pomimo różnic w wyglądzie, wyznawanej religii, wrogiej przeszłości i odmiennej wizji przyszłości. Droga do bycia razem pomimo pełnej świadomości, że nie będzie to idealna koegzystencja, gdyż taka nie istnieje.

Droga, nawet ta najbardziej wyboista, której przyświeca jasny cel, jest piękna.

Spis rzeczy

Wstęp	5
1 Wyczekiwanie	9
2 Niespełnione nadzieje	21
3 Młody Józef	31
4 Wojna	49
5 Gorąca Ziemia	75
6 Nespelem	99
Bibliografia	137
Indeks osób	143
Indeks plemion i grup tubylczych	149

mali wiecy

w serii dotychczas ukazały się:

Robert W. Larson	CZERWONA CHMURA
Nancy Oestreich Lurie	GÓRSKA WILCZYCA
Frank B. Linderman	PIĘKNA TARCZA
William T. Hagan	QUANAH PARKER
Czarny Jastrząb	CZARNY JASTRZĄB